

Декамерон (скорочено)

Джованні Боккаччо

День другий

Оповідка шоста

По смерті імператора Фрідеріка Другого на короля Сицилії вінчано було Манфреда. При ньому служив неаполітанський дворянин на ймення Аррігетто Капече, одружений із вродливою панною, на ім'я Берітола Караччола. Влада на острові належала йому. Коли ж почув він, що король Карло убив Манфреда, зрозумів, що треба йому готуватися до втечі. Та остров'яни схопили Аррігетта і ще багато прибічників Манфреда та видали їх королеві Карлові, що запанував над усією Сицилією.

Збентежена такими подіями, вагітна мадонна Берітола, узявши з собою свого восьмирічного сина Джусфреда, утекла на острів Ліпарі. Там вона народила дитину і нарекла її Скаччато, тобто Вигнанець. Найнявши для немовляти няньку, вона на невеликім судні вирішилапливти до Неаполя, до своєї родини. Але бурею їх віднесло до маленького острова. Мадонна Берітола зійшла з усіма на берег, знайшла там відлюдне місце та стала оплакувати на самоті свого Аррігетта. Так вона чинила щодня, і ось одного разу, коли вона туди пішла, на їхнє судно напала піратська галера, полонила її синів та няньку і попливла далі морем.

Коли мадонна Берітола повернулась, то побачила вдалині галеру і зрозуміла, що "слідом за мужем і діток своїх утеряла". Кликкала чоловіка та синочків, доки не впала, не зомліла на березі.

Заходила ніч, і жінка, повернувшись до притомності, пішла до печери, де всі дні виливала свій жаль.

Зголоднівши, почала їсти всяке зілля. Раптом до ближньої печери зайшла козуля, а за якусь мить знову подалася до лісу. Жінка побачила там маненьких козенят. Вони були такі милі, що вона стала годувати їх груддю.

Козенята не гребували, а бідна жінка знайшла собі компанію на безлюдному острові.

Через кілька місяців пристав до острова пізанський корабель, шукаючи захисту від бурі. Плив на ньому шляхетний пан Куррадо з роду маркізів Малеспіні. Коли він та дружина гуляли по острову, їхні пси накинулися на двох козуль. Зацьковані козулі кинулися до печери, і мадонна Берітола дрючком відігнала собак. Куррадо був страшно здивований тим, що на острові живе жінка, і вмовив її розповісти, хто вона така і що тут робить.

Коли Куррадо почув правду, то заплакав із горя, бо добре знав Аррігетта Капече. Жінка не хотілапливти з цими людьми, тому Куррадо лишив на деякий час із нею свою дружину, щоб та одягла та нагодувала мадонну Берітола, і нарешті та погодилась. Вона також взяла з собою козулю з козенятами. На кораблі дивну жінку стали звати Сарною.

Пірати, що захопили в полон синів і няньку, відвезли їх до Генуї. Коли там господарі галери паювали здобич, полонені припали мессерові Гваспарріні д'Орія, який узяв їх за рабів.

Мамка була жінкою розумною та обачною. Вона вирішила нікому не виявляти до слухного часу, якого роду діти. Старшого ж сина вона стала називати Джаннотто ді Прочіда. Отак жили вони не рік і не два, виконували будь-яку чорну роботу. Коли Джаннотто виповнилося 16, він утік на галери, що пливли до Олександрії, побував у багатьох країнах та довідався, що батько його не загинув, тільки сидить у в'язниці. Блукав він довго по світу, поки не прибився на службу до Куррада Малеспіні. "І хоч він не раз бачив матір, котра допомагала Куррадовій жінці, проте ні він її не впізнав, ні вона його,— так дуже обоє змінилися, відколи бачились востаннє".

Вдова, донька Куррада, Спію., закохалася в юнака, і Він теж. Одного разу вони кохались на галявині і незчулися, як підійшла Спініна мати, а за нею й сам Куррадо.

Обурений батько вирішив скарати їх ганебною смертю. Мати умовила його зглянутися на закоханих. Куррадо укинув їх до в'язниці, нехай там помучаться.

Уже з рік бідували Джаннотто і Спіна, тим часом король Педро Арагонський одняв Сицилію в короля Карла. Коли Джаннотто дізнався про це від свого вартівника, то відкрив йому, хто він насправді є і як його звуть. Куррадо, почувши про розповідь, спитав у мадонни Беріто-ли, чи не мала вона сина на ім'я Джусфред. якому на цей час виповнилося б 22 роки. Почувши відповідь, він вирішив зробити велике благодіяння: одружити закоханих. А трохи пізніше він ошчасливив і матерів, сказавши їм правду.

Коли син та матір розповіли одне одному про свої пригоди, Куррадо оголосив своїм друзям, що видає доньку заміж, і розпорядився влаштувати пишну учту. Джусфред попросив його знайти брата на Сицилії, а також дізнатися про батька, що він і як він, щоб вони повернулися до сім'ї.

Куррадо все розповів мессерові Гваспарріно, і той звільнив своїх рабів, а також видав свою одинадцятирічну доньку, ще й не саму, а з великим віном, за Вигнанця, бо знав, хто такий був і є Аррігетто.

Бучно відгуляли весілля.

Аррігетто, дізнавшись, що його сім'я жива, вислав фрегат і з радістю прийняв у себе в Палермо дружину й молодят.

День десятий

Оповідка дев'ята

За цесарювання Фрідеріка Першого християни спорядили загальний хрестовий похід, щоб Святу землю од невірних визволити. Прочувши про це заздалегідь, Саладін, славетний володар і султан вавилонський, задумав подивитись на власні очі, як християни готуються до походу. Він рушив у дорогу перевдягнутий купцем, із собою взявши тільки двох мудріших супутників та трьох слуг. Мандрував по Ломбардії, а надвечір між Міланом і Павією здибались вони з місцевим шляхтичем, на ймена мессер Торелло д'Істрія, котрий повертався з охоти додому. Шляхтич вирішив ушанувати чужоземців у себе в маєтку і поїхав попередити свою дружину про їх приїзд, а слугу

відправив з іноземцями. їм було відведено покої, їх роззули, принесли їм холодного вина, а господар увесь час вів люб'язну бесіду (Саладін і його слуги добре знали латину). Торелло одразу зрозумів, що це люди значніші і славніші, ніж йому здалося із самого початку. Тому він вирішив продовжити їх ушанування наступного дня. Хитрощами він залишив їх у себе ще на один день.

Хоча Саладін і його супутники звикли до пишноти, але вони дивувалися цій привітності та гостинності, бо знали, що господар простий собі шляхтич. По обіді гості побачили дружину Торелла, вродливу і високу станом, пишно вбрану, і двох його діток. Гості дуже хвалили синів, шанували господиню. Вона звеліла принести кожному по парі плащів, підшитих едвабами та хутром, три жупани та тонкої білизни.

"Вельможні гості дивом дивувались, бачивши, що мессер Торелло нічим для них не скупиться..." Мессер Торелло подарував їм у дорогу трьох здорових коней і для слуг так само трое свіжих, кріпких коненят та провів їх далеченько за місто.

Саладін із своїми супутниками поїхав далі, твердо вирішивши, що як тільки живий буде, як не загине на війні, яка почнеться незабаром, то вшанує мессера Торелла з не меншою пишнотою, ніж той ушанував його.

Коли проголошено було хрестовий похід, мессер Торелло вирішив і собі йти до війська. І попросив дружину: хоч що з ним станеться, як не буде від нього звістки, що живий, зачекати на нього, не виходити заміж за іншого один рік, один місяць і один день, рахуючи з того дня, коли він від'їжджає. Дружина пообіцяла і, знявши персня зі свого пальця, віддала чоловіку, щоб той згадував її, якщо вона помре.

У війську християн, як на гріх, почала лютувати велика пошерсть, і султанові вдалося полонити всіх тих, хто залишився живий. І мессера Торелло також. Султан його спочатку не впізнав, називав не інакше, як Джавуром (себто, по-їхньому, християнином). Кілька разів поривався Торелло втекти, але йому не щастило.

Одного разу прибули до Олександрії генуезці, і він надумав написати до своєї дружини, що він живий і намагатиметься якнайшвидше прибути додому.

Якось Саладін заговорив із ним про птахів, і Торелло усміхнувся по-своєму, одними губами. Саладінові запам'ятався той порух, і він, пильно придивившись, пригадав Торелло. Показавши йому одяг, що його давала дружина шляхтича, попросив знайти знайомий. Коли невільник помітив той одяг, Саладін обійняв його ласкаво і нагадав християнину, де вони бачились із ним раніше. Обидва несказанно раділи зустрічі.

Тим часом серед полонених помер і був похований Торелло з Діня, і всі подумали, що нема вже на світі мессера Торелло з Істрії. Ця звістка дійшла й до його дружини, тим більше що вона (так сталось) не одержала од чоловіка звістки. Родичі почали вмовляти її, щоб ішла знову заміж. Кілька разів вона відмовлялась, але мусила погодитись на шлюб, коли мине час, що її чоловік призначив.

Коли до її весілля залишився всього тиждень, Торелло дізнався, що його листа дружина не одержала, і зажурився, бо минув вже рік і майже місяць, відколи його немає вдома.

Коли довідався про те Саладін, то прийшов до нього і заспокоїв: ворожбит за одну

ніч чарами може перенести мессера Торелла на ліжку в Павію. Так і було зроблено: сонного, його було перенесено на ліжку, і сам султан поклав йому в приголів'ї передорогий вінець, надів на палець каблучку з карбункулом, "що світився так, як смолоскип горів", та приперезав йому шаблю, оздоблену коштовностями, на шию почепив намисто з перлів і самоцвітів і поставив із двох боків дві золоті тарелі, повні червінців,— всього не перекажеш.

Коли настоятель Петрівського собора в Павії, Тореллів дядько, побачив у церкві сонного лицаря, він не одразу пізнав його. Та той із ним привітався і пояснив, що він його небіж.

Їм треба було поспішати, тому що весілля жінки Торелла станеться вже сьогодні. Вони вдвох прийшли на весільний банкет, там були всі впевнені, що Торелло мертвий. Чужинця було посаджено навпроти жінки, що була у весільному вбранні, але виглядала дуже засмученою. Щоб перевірити, що дружина його пам'ятає, він зняв з руки персня, що вона йому подарувала, коли він від'їжджав, і, поманивши до себе слугу, сказав, що в його краї є такий звичай: коли якийсь чужинець гуляє на весіллі в молодії, то вона, щоб показати, що їй приємна його присутність, посилає йому вина в келисі, з якого сама після гостя доп'є до дна.

Жінка так і зробила, а він, узявши до рота персня, вкинув його в келих. І коли дружина пила з нього, щоб додержатись звичаю чужої країни, то, побачивши свій перстень, закричала, що чужинець — це мессер Торелло, і кинулась йому на шию. Всі зняли великий гам. Дружина одягла на палець перстень, що вийняла з келиха, а на голову — вінець, що їй прислав султан. Мессер Торелло віддав частину подарованих йому коштовностей тому чоловікові, який витратився даремно на весілля, а також сповістив Саладіна про своє щасливе повернення.